

Oponentský posudek diplomové práce

Tereza Huspeková

Field of Ritual: A Case Study on the Role of Space in Daily Temple Ritual of Gaudīya Vaiṣṇavism

Cílem předložené DP je na základě primárního materiálu, shromážděného při terénním výzkumu v kolkatském višnuistickém chrámu, podat teoretizující výklad těchto dat s důrazem na kategorii rituálního prostoru. Práce je tedy rozdělena do dvou částí. První (s. 6–50) přináší základní informace o zkoumané tradici a o dějinách chrámu, zejména se však soustředí na popis samotného chrámu a na jeho rituální denní režim, přičemž obzvláštní pozornost zde autorka věnuje obřadu *áratí*. Druhá část (s. 51–74) je interpretační. V ní autorka na základě některých existujících teorií (rituálu, rituálního prostoru, komunikace) rozvíjí vlastní výklad a uchopení látky. Vedle samozřejmého seznamu použité literatury obsahuje DP několik užitečných příloh (slovníček pojmů, fotografickou a na přiloženém CD i filmovou dokumentaci).

Bodové hodnocení: celkem 34 (výborně)

1/ Struktura argumentace: 5

Práce není příliš čtivá, což je způsobeno několika faktory. První, deskriptivní část, je neúměrně podrobná a obsahuje množství detailů, které nejsou na místě a čtenáře spíše zatěžují, neboť on předpokládá – jak ostatně autorka sama avizuje – že informace obsažené v této části budou sloužit jako materiál k výkladu v části druhé. Čtenář však předem samozřejmě není schopen rozlišit, které údaje jsou podstatné a které nikoliv a co se tedy má snažit zapamatovat. Tento výběr měla udělat autorka. Buď měla být tato část podstatně kratší, nebo měly být jasně odlišeny důležité údaje od marginálních (ty např. mohly být v rozšiřujícím poznámkovém aparátu). Chápu sice autorčinu snahu zúročit bohatý nashromážděný materiál, ale nakolik rozumím cíli předložené DP, pak jejím záměrem není tato podrobná deskripce.

Interpretační část pak trpí složitostí vyjadřování. Některá předlouhá souvětí táhnoucí se na několika řádcích kladou na čtenáře nemalé nároky, přitom zbytečně. Zvláště tehdy, když se autorka snaží sdělit obsahově komplikovanější myšlenku, je tato kombinace náročného obsahu a nevstřícné formy sdělení nešťastná. Druhým problémem je určitá izolovanost některých výpovědí. Čtenář sice chápe obsah daného odstavce, jež přináší nějakou ucelenou myšlenku, ale někdy není patrné, k čemu tento vývod slouží v rámci celku. Jinými slovy: některé pasáže působí dojmem jakéhosi teoretizování, které se zdá být poněkud samoučelné, byť autorku zjevně baví.

Nemalým problémem je rozpojenost obou částí DP, jež je ale zjevně do nemalé míry způsobena právě výše zmíněnou detailností části první. Nakonec se totiž ukáže, že v interpretační části autorka použije jen několik málo údajů z části popisné. Rozumím sice autorčině záměru snažit se čtenáři představit plasticky rituální prostor, o němž se bude později teoretizovat, leč je třeba hledat únosnou míru. Například podrobný popis *áratí* či způsob představení základů nauky po mém soudu tuto míru přesahují.

2/ Formální úroveň: 7

Po formální stránce je práce bezproblémová, až na výše zmíněný problém se složitostí vyjadřování. Přepisy některých bengálských slov vyvolávají otázky (proč *tulasīdebī* – volil bych buď sanskrtský tvar *tulasīdevī* či raději bengálský *tulsīdebī*; *seba*, *pūja* – tyto tvary se zřejmě v žádném bengálském slovníku nenaleznou, buď bych uvedl spisovný tvar *sebā*, *pūjā*, nebo, pokud chtěla autorka zachytit skutečnou výslovnost, tak *sebo*, *pūjo*, neboť v této formě se skutečně tato a podobná slova vyskytují i v psaném jazyce). To jsou však drobnosti, celkově je DP vypracována se značnou pečlivostí.

3/ Práce s prameny: 6

Popisná část je sice primárně založena na vlastním pozorování, leč některé údaje zjevně pocházejí odjinud a v práci není patrné odkud. Jde o autorčin úsudek, údaj od informantů, či z literatury? Když například popisuje uspořádání soch v chrámu, autorka konstatuje, že odráží "theologically informed rules of the tradition" (s. 21). Odvozuje tedy autorka ze skutečného uspořádání soch v daném chrámu zpětně tato pravidla? Nebo jí to někdo řekl? Nebo tyto manuály četla? Zůstaneme-li u tohoto konkrétního případu: autorka z uspořádání vyvozuje vcelku důležitý závěr o hierarchii postav, leč nevysvětluje, proč svrchovaný Kršna je v podřízeném postavení vůči Rádze. Jak je to zdůvodněno v samotné tradici? Neodráží snad toto uspořádání staré, předčaitanjovské *vāstuśāstravé* předpisy? Podobně si myslím, že k pochopení některých souvislostí by autorce prospěla lepší znalost textového materiálu. Když na s. 26 uvádí, že denní režim v chrámu je určen jedním konkrétním čaitanjovským textem, nezamyslela se autorka nad tím, že to může být naopak? Totiž že samotný rituál v jejím chrámu jen kopíruje prastaré předpisy ágamických (tedy šivaistických) a pañčarátrových textů a tvoří tak v indickém rituálním pojetí stabilní invariant, jenž může být následně vysvětlen v té které tradici nejrůznějším způsobem. Měla by tato skutečnost nějaký důsledek pro autorčino teoretizování o rituálním prostoru?

4/ Vlastní přínos: 8

Vlastní přínos autorky je nepochybný, navíc je třeba ocenit její odvahu, s jakou se do této nesnadné látky pustila.

5/ Obecný přesah práce: 8

Zjevným cílem práce byl právě takovýto přesah, kdy na určitém konkrétním materiálu je formulována zobecňující teorie. V tomto ohledu by předložená DP zřejmě mohla sloužit jako následováníhodný vzor.

Přes nepochybné kvality a vysokou úroveň jejího zpracování, vyvolává ve mně předložená práce řadu skeptických úvah, jejichž formulace by však přesáhla žánr oponentského posudku. Nicméně alespoň několik náznaků. Po přečtení práce jsem si položil otázku, jak obohatila mé pochopení indického chrámového rituálu a rituálu vůbec, a musel jsem si odpovědět, že nemnoho. Možná nejsem schopen dohlédnout skutečnou hloubku některých teoretických vývodů, ale závěry práce tohoto typu by měly být přímočařejší a uchopitelnější. Nakonec jedna z hlavních myšlenek, která se prací prolíná a je formulována i v závěru, je, že pravidelnou účastí na tomto rituálu jsou jejím účastníkům vtlačeny určité invariantní synchronní vzorce založené na teologické nauce dané tradice, jež pak pro ně představují jakousi záchytnou pomocnou strukturu, která jim usnadňuje zvládat každodenní realitu. To se mi zdá jako poněkud psychologizující spekulace, možná oprávněná, ale po mém soudu v práci dostatečně neprokázaná. Druhá námitka je metodologického rázu. Chápu sice, že zvolený postup (sběr dat a jejich následný výklad bez ambice postižení historických souvislostí a zejména emického výkladu) je v určitém žánru prací běžný, nezdá se mi však v daném případě šťastný. Sdílím v tomto ohledu výrok jednoho indického pandita: "Studujte naši tradici, naše texty, naše náboženství, napřed ale poznejte, jak je vykládáme sami. Teprve pak si na ně použijte všechny západní teorie a vykládejte je, jak uznáte za vhodné." Přimlouval bych se za tento postup. Většina témat, kterých se autorka v práci dotýká, je reflektována autochtonní hermeneutickou tradicí (ta např. nějakým způsobem uchopuje a vykládá rituální prostor, působení vnějších vjemů na psychiku člověka apod.) Považoval bych za vhodné tuto domácí výkladovou tradici poznat. Jistě by to obohatilo i následné autorčino teoretizování o rituálním prostoru.

Lubomír Ondračka